

PANOU 01

Leonardo – Geniul gentil

Expoziție cu ocazia aniversării a 500 de ani de la moartea lui Leonardo da Vinci (1452 – 1519)

Concept expoziție: Stefano Baldi
Text: Stefano Baldi și Luigina Peddi
Grafică: Ivan Sabchev

PANOU 02

Leonardo – Primii ani de viață

BOXA 1

Copil nelegitim al unei țărănci și a unui notar, Leonardo s-a născut la 15 aprilie 1452 în localitatea Vinci, lângă Florența. Primii ani de copilărie și-i petrece la țară, după care se mută în casa tatălui său, acolo unde are acces la bibliotecă, deși nu are parte de o instruire în adevăratul sens al cuvântului.

BOXA 2

Adolescent fiind, lucrează timp de cinci ani ca ucenic în atelierul faimosului sculptor și pictor Andrea del Verrocchio din Florența. La vârsta de treizeci de ani, începe să lucreze ca inginer, sculptor, pictor și arhitect pentru Guvernatorul orașului Milano, ducele Ludovico Sforza. Rămâne aici până în 1499, când familia Sforza este nevoită să fugă pentru a se salva de invazia franceză.

CITAT

”Viața bine trăită este lungă.”

LEGENDA:

1. – *Autoportret*, 1515, Sanguina pe hârtie, Biblioteca regală, Torino;
 2. – *Omul Vitruvian*, 1490, Peniță și cerneală pe hârtie, Galeria Academiei, Veneția;
 3. – *Bunavestirea*, 1472 – 1475, Ulei pe lemn, Galeria Uffizi, Florența.
-

PANOU 03

Leonardo – Viața adultă

BOXA 1.

Călătorește mult, prin prisma muncii sale, între Veneția și Mantova, Florența, Milano și Roma, ocupându-se de pictură, chestiuni militare, inginerie și studii științifice, printre care și studierea zborului păsărilor. În 1516, la moartea mecenatului Giuliano de' Medici, acceptă să se mute în Franța la curtea regelui Francisc I. Se stinge din viață la Castelul Cloux, în apropierea orașului Amboise, la 2 mai 1519, la vârsta de 67 ani.

BOXA 2.

Atrăgător și carismatic, așa cum îl descriu contemporanii săi, era amabil, generos și respectat de toți. Inteligent și cu o minte ascuțită, îl cucerește pe Ludovico Moro prin conversațiile sale excepționale. Însuși Ducele îl caracterizează ca fiind un bărbat

surprinzător de frumos și atractiv, dar și cu un fizic robust. Îi plăcea să poarte haine simple, îmbinând culori neobișnuite, dar cu un mare rafinament cromatic.

CITAT

"...A arătat totuși cât de mult l-a ofensat pe Dumnezeu și omenirea pentru că nu a făcut artă așa cum se cuvenea". (Pietro Vasari)

LEGENDA

1. - *Madonna Litta*, 1490, Tempera pe lemn, Muzeul Ermitaj, Sankt-Petersburg;
2. - *Bacchus*, 1510-1515, Ulei pe lemn, transferat apoi pe pânză, Muzeul Louvre, Paris;
3. - *Sfânta Ana, Fecioara și Pruncul cu mielul*, 1510-1513, Ulei pe lemn, Muzeul Louvre, Paris;
4. – *Portretul lui Leonardo*, atribuit lui Francesco Melzi, 1518, Sanguină pe hârtie, Biblioteca Regală, Windsor.

PANOU 04

Leonardo și pictura

BOXA 1.

Celebru îndeosebi pentru picturi, capodoperele sale "*Gioconda*" (alias "*Mona Lisa*") și "*Cina cea de taină*" au influențat generații de artiști. Leonardo considera arta drept o "știință", capabilă să reprezinte natura în cea mai simplă și veridică manieră, precum și un instrument pentru a reprezenta descoperirile sale științifice.

Tehnica "*sfumato*" și cea de *clarobscur*, spre exemplu, au apărut în rezultatul studiilor sale optice și a disecțiilor de cadavre.

BOXA 2.

Datorită perfecționismului său și experimentării de noi tehnici și numeroaselor interese, Leonardo întârzia cu predarea picturilor, pe care niciodată nu le considera finisate. A avut nevoie de mai bine de trei ani pentru a termina *Cina cea de taină* și mai mult de cinci ani pentru *Gioconda*. Cele câteva capodopere, care au ajuns până în zilele noastre, confirmă ideea că pentru Leonardo era mai importantă calitatea decât cantitatea.

CITAT

"Pictura este o poezie care se observă mai degrabă decât se simte, iar poezia este o pictură care se simte mai degrabă decât se observă. Prin urmare, aceste două poezii, sau mai bine zis două picturi, au schimbat între ele simțurile prin care ar trebui să ajungă la intelect."

LEGENDA:

1. - *Cina cea de taină (Cenaclul)*, 1495-1498, tempera, lac și ulei aplicate pe ipsos, Bazilica Santa Maria delle Grazie, Milano;
 2. - *Gioconda (Mona Lisa)*, 1503-1504, ulei pe lemn de plop, Muzeul Louvre, Paris;
 3. - *Dama cu hermina*, 1488-1490, ulei pe lemn, Muzeul Național din Cracovia, Polonia.
-

PANOU 05

Leonardo și sculptura

BOXA 1.

Încă din tinerețe, Leonardo s-a dedicat sculpturii, așa cum reiese din unele declarații ale sale și din alte surse. A proiectat, cu mare dedicație și entuziasm enorma statuie ecvestră din bronz a lui Francesco Sforza (1489 – 1494), precum și monumentul Mareșalului Trivulzio (1506 – 1511). Din păcate, cele două proiecte sculpturale grandioase nu au mai fost realizate niciodată: bronzul destinat statuilor a fost folosit la fabricarea tunurilor.

BOXA 2.

Numeroasele schițe, notițe, texte și desene din Codexurile de la Madrid, sunt mărturia atenției sale extreme pentru studiile anatomice și ale mișcării, precum și a îndrăznelii concepției sale. Experiența bogată pe care o avea în tehnica de turnare a bronzului l-a determinat să găsească soluții inovatoare pentru turnarea calului din bronz dintr-o singură piesă.

CITAT:

Singura diferența pe care o văd între pictură și sculptură este că sculptorul își creează lucrările cu o oboseală fizică mai mare decât pictorul, în timp ce pictorul își creează lucrările cu mai multă oboseală mintală.

LEGENDA:

1. – *Monumentul lui Francesco Sforza, Studii pentru realizarea calului, circa 1490, Biblioteca Regală, Windsor;*
2. – *Monumentul lui Francesco Sforza, Studiul pentru realizarea matriței capului de cal, 1482-1493, Biblioteca Națională, Madrid;*
3. – *Studiu pentru Monumentul ecvestru al mareșalului Trivulzio, Biblioteca Regală, Windsor.*

PANOU 06

Leonardo și arhitectura

BOXA 1.

Leonardo da Vinci - artist și Leonardo - inginer și inventator se regăsesc ca o sinteză și în desenele sale arhitectonice. A desenat edificii, poduri și chiar orașe întregi. Desenele sale ne dau o idee clară nu doar despre aspectul exterior al unei clădiri, dar și despre funcționalitatea acesteia.

Schițele sale conțin, de asemenea, detalii de elemente fundamentale din arhitectură, cum ar fi uși, ferestre, pasarele. În alte cazuri, el propune chiar și soluții ieșite din comun și originale pentru acea perioadă, cum ar fi o scară cu patru benzi sau o scară elicoidală.

BOXA 2.

Leonardo i-a prezentat lui Ludovico Moro proiectul "*oraşului ideal*". Ideea a luat naştere după ce Milano a fost devastat de epidemia de ciumă, care a exterminat aproape o treime din populaţia oraşului. Pentru a preveni ulterioara răspândire a maladiilor grave, el a proiectat un oraş alcătuit din mai multe nivele, cu străzi mai largi, servicii şi construcţii igienico-sanitare. A prevăzut şi o serie de canale conectate între ele, ce urmau să fie utilizate atât în scop comercial, cât şi pe post de sistem de canalizare.

CITAT:

"Arcul nu este altceva decât forţa provocată de două slăbiciuni, deoarece arcul în construcţii este alcătuit din două părţi ale unui cerc, ale cărui sferturi fiind foarte slabe în sine, au tendinţa de a cădea, iar prin opunerea rezistenţei faţă de căderea reciprocă, cele două slăbiciuni devin o forţă unică".

LEGENDA:

1. – *Proiect al unui oraş cu mai multe nivele*, Institut de France, Paris;
2. – *Proiect al unei biserici cu cupolă*, Institut de France, Paris;
3. – *Studiu de perspectivă pentru Adoraţia Magilor*, circa 1481, Gabinetto dei Disegni e delle Stampe degli Uffizi, Florenţa.

PANOU 07

Leonardo şi ingineria (zborul)

BOXA 1.

Fascinat de fenomenul zborului, a realizat numeroase studii, printre care şi *Codul despre zborul a circa 1505 păsări*, ce se află astăzi în Biblioteca Regală din Torino. A proiectat numeroase dispozitive mecanice ce ţin de zbor, printre care paraşuta, "*şurubul zburător*" (predecesorul elicopterului), iar în 1488 "*ornitopterul*" cu propulsie umană, care constituie probabil prima tentativă a omului de a proiecta un obiect zburător mai greu decât aerul.

BOXA 2.

Paraşuta şi *şurubul zburător* sunt două invenţii geniale ale lui Leonardo care sunt descrise în *Codex Atlanticus*. Doar forma piramidală pe o bază pătrată diferenţiază paraşuta lui Leonardo de cele actuale. Structura, acoperită cu pânză de in apretată, asigură consistenţă şi impermeabilitate. *Şurubul zburător* este un mecanism din lemn, coardă şi pânză de in apretată, conceput pentru a se înălţa în aer "rotindu-se" împrejurul axei sale: un adevărat elicopter *ante litteram*.

CITAT:

"Odată ce aţi cunoscut zborul, veţi merge pe pământ cu ochii îndreptaţi spre cer, căci acolo aţi fost şi într-acolo veţi dori să reveniţi".

LEGENDA:

1. - *Codexul despre zborul păsărilor*, Biblioteca Regală, Torino;
2. - *Codex Atlanticus - Studiu despre paraşută*, Pinacoteca Ambroziană, Milano;

3. - *Codex Atlanticus – Studiu despre șurubul zburător*, Pinacoteca Ambroziană, Milano;
4. – *Schițe de ornitopter*, 1488, Biblioteca Regală, Torino.

PANOU 08

Leonardo și ingineria (de război)

BOXA 1.

Deși a scris despre antipatia sa față de ororile războiului, ingineria militară a fost una din cele mai mari pasiuni ale sale. Studiile despre poduri și fortificații sunt însoțite de numeroase desene de arme mortale. În anul 1487 a anticipat tancurile cu câteva secole, proiectând un vehicul blindat: un car metalic, amplasat pe o platformă rotativă, ce îi permitea să se miște în orice direcție.

BOXA 2.

A desenat prima mitralieră, definind-o "*tunul cu 33 de țevi*". Avea trei rânduri a câte 11 mușchete, fiecare mușchetă fiind îndreptată în direcții alternate. A inventat și o arbaletă gigantă cu lățimea de 24 metri, destinată pentru aruncarea pietrelor și bombelor, nu a săgeților. În fine, a proiectat și un cavaler robotizat, pus în mișcare de angrenaje și cabluri, îmbinând astfel interesele sale militare și științifice.

CITAT:

"Practica trebuie să se bazeze mereu pe o teorie bună".

LEGENDA:

1. – *Proiect de car armat acoperit*, 1485, *Codex Arundel*, Biblioteca Britanică, Londra;
2. – *Proiect de "tun cu 33 țevi"*, 1488-1489, *Codex Atlanticus*, Biblioteca Ambroziană, Milano;
3. – *Desenul Arbaletei gigantice*, 1488-1489, *Codex Atlanticus*, Biblioteca Ambroziană, Milano.

PANOU 09

Leonardo și anatomia

BOXA 1.

A studiat în mod aprofundat și original corpul uman, pe care l-a reprezentat în cele peste 800 desene anatomice, evidențiind mușchii, tendoanele și scheletele umane. Bazându-se pe cunoștințele dobândite în timpul disecției a peste 30 cadavre de femei și bărbați de diferite vârste, artistul a creat figuri detaliate ale diferitor părți ale corpului, printre care inima, brațul și organele interne, descriind funcțiile acestora.

BOXA 2.

Identificând structura musculară a inimii, Leonardo a fost primul care a constatat prezența celor patru camere ale ei. Bazându-se pe studiile sale anatomice, a descris acțiunea combinată și antagonistă a mușchilor. A descoperit existența capilarelor cu 150 de ani înaintea lui Harvey și și-a extins studiile și asupra anatomiei animalelor. Moare însă înainte de a aduna într-o lucrare completă rezultatele cercetărilor sale, care au fost publicate abia în 1680 în *Tratatul despre Pictură*.

CITAT:

“Omul își petrece prima jumătate a vieții distrugându-și sănătatea, iar cea de-a doua parte în încercarea de a se vindeca”.

LEGENDA

1. - *Oasele, mușchii și tendoanele brațului*, 1510-1511, Biblioteca Regală, Windsor;
2. - *Gâtul, mușchii gambei și mușchii gâtului*, Colecția Regală, Londra;
3. - *Studii despre făt în uter*, Biblioteca Regală, Windsor.

PANOU 10**Leonardo și botanica****BOXA 1.**

Studiile exacte despre flori, plante și animale, menționate de Vasari, sunt documentate prin desenele pregătitoare și prin observațiile științifice din notițele sale bogate. Le admirăm mai cu seamă în opere precum *Fecioara între stânci* și *Bunavestirea*. Nu se știe dacă un eventual tratat despre plante a existat vreodată sau dacă a fost pierdut, dar cert este că nu s-a pierdut dragostea și respectul său pentru operele naturii.

BOXA 2.

Precursor al botanicii legate de matematică, Leonardo a observat amplasarea geometrică a frunzelor pe ramuri pentru evitarea suprapunerii lor și pentru a favoriza pătrunderea uniformă a luminii. Aplicând metoda empirică, el a constatat corelația între inelele concentrice din interiorul trunchiului arborelui și vârsta acestuia. Știința a confirmat tezele sale doar un secol mai târziu.

CITAT:

“E mai greu să înțelegi operele naturii decât cartea unui poet.”

LEGENDA

1. - *Fecioara între stânci*, 1486, Muzeul Louvre, Paris;
2. - *Figuri geometrice și desen botanic*, circa 1490, Institut de France, Paris;
3. - *Studiu despre Ornithogalum umbellatum (Steaua din Bethleem)*, 1505, Biblioteca Regală, Windsor;
4. - *Fructe, legume și alte studii*, 1487 – 1489, Institut de France, Paris.

PANOU 11**Leonardo și muzica**

BOXA 1.

A cultivat muzica cu aceeași intensitate artistică și științifică ca și nenumăratele sale interese. A inventat instrumente, a compus cântece, pe care le-a interpretat sublim fie cu ajutorul instrumentelor, cât și cu vocea, după cum relatează Giorgio Vasari. A câștigat concursuri muzicale organizate la curtea lui Ludovico Moro, acompaniindu-se la lira de argint, construită de el însuși. Din păcate, acele compoziții nu au ajuns până la noi.

BOXA 2.

Excelent muzician și profesor de muzică, a studiat acustica înainte de a construi diferite instrumente muzicale inventate de el. Printre acestea menționăm *flautul glisant* – un instrument cu un singur șanț continuu, conceput pentru a produce fracțiuni infinite de ton, un acordeon, precum și renumita viola organistă – un instrument în care coardele emit un sunet, produs prin fricțiune, creând astfel efectul unui ansamblu de instrumente cu arcuș.

CITAT:

"Muzica este reprezentarea lucrurilor Invizibile"

LEGENDA

1. - *Rebus cu Notăție muzicală*, 1480;
2. - *Desenul unui clopot*, finele s. XV – începutul s. XVI, *Codex Foster II*, Muzeul Victoria Albert, Londra;
3. - *Desenul tobei mecanice*, *Codex Atlanticus*, Biblioteca Ambroziană, Milano;
4. - *Desenul violei organiste*, 1488-1489, *Manuscrisul H*, Institut de France, Paris.

PANOU 12

Leonardo – latura mai puțin cunoscută

BOXA 1.

Multe din proiectele lui Leonardo par de-a dreptul neverosimile pentru epoca în care au fost concepute, cu toate că se referă la idei și obiecte care astăzi sunt uzuale. De altfel, a creat primele variante de foarfece, poduri temporare și scafandre. De asemenea, a construit unele din primele odometre și anemometre (instrumente pentru măsurarea distanței parcurse și a vitezei vântului).

BOXA 2.

Reproduce observațiile sale atente ale fiziognomoniei umane în desene grotești. Vasari povestește despre fascinația lui Leonardo față de capurile umane cu forme ieșite din comun, cât și pentru fețe cu trăsături stranii. Studiul său estetic nu se limita la canoanele de frumusețe și armonie de pe timpuri, găsim frumosul chiar și în cele mai stranii și extravagante reprezentări.

CITAT:

“Acumulează în tinerețe ceea ce îți va compensa daunele bătrâneții. Și dacă vei înțelege că hrana bătrâneții este înțelepciunea, în tinerețe fă astfel, încât la bătrânețe să nu rămâi fără hrană”.

LEGENDA

1. - *Schiță de anemometru, Codex Atlanticus, Biblioteca Ambroziană, Milano;*
2. - *Studiu despre aparat de respirat pentru scafandru, Codex Atlanticus, Biblioteca Ambroziană, Milano;*
3. - *Opt caricaturi, circa 1490, Colecția Regală, Windsor;*
4. - *Două imagini grotești, Galleria Uffizi, Florența.*

PANOU 13

Leonardo și scrisul (Codexurile)

BOXA 1.

De-a lungul întregii sale vieți Leonardo a studiat lumea din jurul său, trecând observațiile sale pe 13.000 pagini de desene și reflecții, conținute în caiete de notițe. Le putem citi cu ușurință doar punând foile în fața oglinzii, deoarece el scria de la dreapta spre stânga prin metoda "scrisului în oglindă". La moartea sa, aceste scrieri au fost distribuite între cunoscuții săi și abia atunci au fost publicate, dar separat.

BOXA 2.

Unele codexuri ale sale sau, mai bine zis, unele din cele mai importante culegeri de scrieri se află în Italia. La Milano, se păstrează atât "*Codexul Atlanticus*", cea mai amplă culegere de scrieri autografe și desene, precum și "*Codexul Trivulziano*", ambele aflându-se în Biblioteca Ambroziană. La Torino, în incinta Bibliotecii Regale, se află "*Codexul despre Zborul păsărilor*". La Windsor, Paris, Londra și Madrid se păstrează alte culegeri relevante.

CITAT:

"Dumnezeu ne vinde toate bunurile la prețul muncii."

LEGENDA

1. - *Pagină din Codex Leicester (cunoscut și sub numele de Codex Hammer), 1506-1510, Colecția Privată a lui Bill Gates;*
2. - *Pagină din Codex Atlanticus, 1478-1518, Biblioteca Ambroziană, Milano;*
3. - *Pagină din Codex Trivulziano, 1478-1493, Castelul Sforzesco, Milano.*

PANOU 14

Leonardo în filatelie

Boxa

Filatelia este una din cele mai răspândite și prestigioase forme de a exprima aprecierea pentru figura și opera unei personalități. Leonardo este atât de importat și simbolic, încât depășește orice hotare: deseori este reprezentat pe timbre poștale din diferite Țări ale lumii. Această selecție este una din numeroasele modalități de a demonstra popularitatea mondială pe care o are Leonardo și operele sale.